

Features of the Russian Administrative Administration in the Provisional Military Governor-General of Galicia (August 1914–June 1915)

UDC: 94(477.83):(470+571)

DOI: 10.15421/172237

Kuchera Iryna¹Ph.D., Assoc. Prof., <https://orcid.org/0000-0003-3680-6893>, novaera_17@ukr.net**Hainal Tatiana¹**Ph.D., Assoc. Prof., <https://orcid.org/0000-0003-2748-5901>, t_hainal@ukr.net**Danyliak Rostislav¹**Ph.D., Assoc. Prof., <https://orcid.org/0000-0002-9948-5030>, danyiyak@i.ua¹Vasyl Stefanyk Precarpathian National University (Ivano-Frankivsk, Ukraine)**Abstract**

The purpose of the article is to highlight the peculiarities of the formation and activities of the Russian military and civilian administration in Eastern Galicia in 1914–1915. In the process of research, we used comparative-historical, structural-system methods of analysis, generalization and synthesis of the same type of factual data and problem-chronological way of presenting the material.

Results. The article highlights the main legal documents on the basis of which the formation of the Russian power vertical in the Provisional Military Governor-General of Galicia. It is established that the Russian occupation included military and civilian components. The military management of the Governor-General's Office was concentrated in the Governor-General's headquarters and separate departments: quartermaster's office, military housing, military-sanitary, military-veterinary, military-district controller and commandant. Their main functions were to assist the front and the active Russian army. The civilian life of the region was managed by the governors, the mayor of Lviv and the heads of the counties under the direction of the office of the military governor-general of Galicia. Their tasks were reduced to the socio-economic management of the region and the creation of favorable conditions for the rapid incorporation of Eastern Galicia into the Russian Empire.

It is proved that the formation of the administrative apparatus in the Provisional Military Governor-General of Galicia was accompanied by a mass replacement of Austrian officials by Russian representatives at all levels of the power vertical. Such actions were explained primarily by the need to pursue a purposeful state policy that would meet Russia's interests. In addition, the Russian administration had to prevent interethnic conflicts between Ukrainians, Poles, and Jews through a mediator in the face of the new government. However, she did not actually manage to solve these problems.

It turned out that Muscovite leaders were trying to incorporate into the Russian authorities and dictate their program of action. However, the proposals of Muscovites due to their radicalism were not taken into account by the Governor-General or were partially taken into account.

Keywords: Russian administration, Eastern Galicia, normative documents, Muscovites, Governor-General, Office of the Military Governor-General of Galicia, court proceedings

Citation: Kuchera, I., Hainal, T., & Danyliak, R. (2022). Features of the Russian administrative administration in the Provisional Military Governor-General of Galicia (August 1914–June 1915). *Grani*, 25(3), 56–62. <https://doi.org/10.15421/172237>

Особливості російського адміністративного управління у Тимчасовому військовому генерал-губернаторстві Галичини (серпень 1914 – червень 1915 рр.)

Кучера Ірина, Гайналь Тетяна, Даниляк Ростислав*Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника (Івано-Франківськ, Україна)***Анотація**

Метою статті є висвітлення особливостей формування й функціонування російської військової та цивільної адміністрації в Східній Галичині у 1914–1915 рр. У процесі дослідження нами використано порівняльно-історичний, структурно-системний методи аналізу, узагальнення і синтез однотипних фактичних даних та проблемно-хронологічний спосіб викладу матеріалу.

Результати. У статті висвітлено основні нормативно-правові документи на підставі яких відбувалося формування російської владної вертикалі в Тимчасовому військовому генерал-губернаторстві Галичини. Встановлено, що російська окупація включала в себе військову і цивільну складові. Військове управління генерал-губернаторством зосереджувалося в штабі генерал-губернатора і окремих відділах: інтендантському, по квартирному забезпеченню військ, військово-санітарному, військово-ветеринарному, військово-окружного контролера і комендантських. Основними їхніми функціями було надання допомоги фронту та діючій російській армії. Управління цивільним життям краю здійснювали губернатори, градоначальник Львова і начальники повітів під керівництвом канцелярії військового генерал-губернатора Галичини.

Стаття надійшла / Article arrived: 15.05.2022

Схвалено до друку / Accepted: 30.06.2022

Їхні завдання зводилися до соціально-економічного управління регіоном та створення сприятливих умов для швидкої інкорпорації Східної Галичини до складу Російської імперії.

Доведено, що формування управлінського апарату в Тимчасовому військовому генерал-губернаторстві Галичини супроводжувалося масовою заміною австрійських службовців російськими представниками на всіх щаблях владної вертикалі. Такі дії пояснювалися перш за все необхідністю проведення цілеспрямованої державної політики, яка б відповідала російським інтересам. Окрім того, російська адміністрація мала запобігати появі міжнародних конфліктів між українцями, поляками та євреями за рахунок посередника в обличчі нової влади. Однак, вирішити ці завдання їй фактично не вдалося.

З'ясовано, що лідери москвофілів намагалися інкорпоруватися до складу російських органів влади і диктувати їм свою програму дій. Однак, пропозиції москвофілів через їхню радикальність не були взяті до уваги генерал-губернатором або враховувалися частково.

Ключові слова: російська адміністрація, Східна Галичина, нормативні документи, москвофіли, генерал-губернатор, канцелярія військового генерал-губернатора Галичини, судочинство

Цитування: Кучера І, Гайналь Т., Даниляк Р. Особливості російського адміністративного управління у Тимчасовому військовому генерал-губернаторстві Галичини (серпень 1914 – червень 1915 рр.). *Науково-теоретичний альманах Грані*. 2022. Том 25. №3. С. 56 - 62. <https://doi.org/10.15421/172237>

Вступ.

В умовах повномасштабної війни Росії проти України, яка розпочалася 24 лютого 2022 р., особливої актуальності набувають питання пов'язані із дослідженням складних і суперечливих періодів українсько-російських відносин. Серед них чільне місце належить діяльності російських окупаційних органів влади в Східній Галичині у роки Першої світової війни. Врахування і використання історичного досвіду цих подій української минувшини сприятиме кращому розумінню інструментів загарбницької політики Росії та її кінцевої мети.

Метою даної статті є висвітлення особливостей формування й функціонування російської військової та цивільної адміністрації в Східній Галичині у 1914-1915 рр. Реалізація означеної мети передбачає розв'язання таких завдань: керуючись нормативними документами «Положенням про польове управління військ у військовий час» та «Тимчасовим положенням про управління областями Австро-Угорщини, зайнятими по праву війни» розкрити структуру російської владної вертикалі на окупованих східногалицьких територіях; охарактеризувати заходи окупаційних органів влади в галузі судочинства; висвітлити вплив москвофільських організацій краю на діяльність російської адміністрації щодо формування національної політики в регіоні.

Аналіз досліджень і публікацій.

Сучасна вітчизняна історіографія представлена значною кількістю праць присвячених подіям, що відбувалися на західноукраїнських землях у роки Великої війни. Серед них варто відзначити дослідження І. Ільницького (2013, 2015) та І. Лозинської (2016, 2017), які розкривають діяльність російських цивільних органів влади в Галичині у 1914-1917 рр. Особливості національно-культурної та соціально-економічної політики російських окупаційних органів влади в Східній Галичині та їхні наслідки для місцевого населення вивчали І. Кучера (2005, 2013, 2021) і О. Мазур (Мазур, 1997; Мазур, & Патер, 2007). Фінансове управління на окупованих російськими військами територіях Галичини й Буковини відображено у низці публікацій С. Орлик (2017, 2017а, 2018). Однак незважаючи на спроби концептуальних узагальнень, ця тема ще не вичерпана. Зокрема, це стосується широкого

кола питань пов'язаних з висвітленням внутрішньої структури управлінського апарату Тимчасового військового генерал-губернаторства Галичини.

Джерельну базу нашого дослідження склали документи і матеріали що зберігаються в установах системи Національного архівного фонду України. Це, насамперед, матеріали Центрального державного історичного архіву України (м. Київ) та Центрального державного історичного архіву України (м. Львів). Безумовно важливе значення для висвітлення структури російської владної вертикалі на окупованих територіях Східної Галичини має використана нами мемуарна література та опубліковані джерела таких авторів як О. Бубнова (1955), М. Лемке (1920), І. Гассена (1926), І. Петровича (1915), С. Сергійчука (1998), С. Томашівського (1915).

Результати дослідження.

Початок Першої світової війни дозволив російській владі оприлюднити територіальні претензії до Австро-Угорщини і розпочати широкомасштабне втілення ідеї приєднання Східної Галичини до Російської імперії. Офіційний погляд на причини і завдання Росії у війні було оприлюднено в маніфесті Миколи II від 12 липня 1914 р. і в зверненні Верховного головнокомандувача великого князя Миколи Миколайовича від 1 серпня 1914 р. В останньому вказувалося, що Росія єдина по вірі і крові з слов'янськими народами і ніколи не дивилася на їх долю «байдуже». «Сьогодні ми не тільки маємо захистити несправедливо ображену країну, але й відстояти честь, достоїнство, цілісність Росії, її становище серед великих держав...» (Центральний державний Львів, Ф. 309, Оп. 2, Спр. 185, Акр. 1-2). Таким чином, експансіоністські засоби, які прикривалися яскравою дипломатичною риторикою, насправді ж переслідували конкретну мету – під гаслом об'єднання «єдинокровних братів – русинів» зі східнослов'янським материком просунути кордони імперії до Карпатських перевалів (Нариси з історії, 2001, с. 303).

Офіційні кола Росії усвідомлювали, що з прилученням Східної Галичини їм вдасться вирішити одразу два питання: по-перше, максимально розширити простір державного комплексу, а по-друге, домогтися внутрішнього оздоровлення країни. За висловлюванням, С. Томашівського,

Східна Галичина мала стати «тим останнім цвітом, якого ще не вистачало у живому царському вінку» (Томашівський, 1915, с. 25).

Розраховуючи на переможну недовготривалу війну, уряд Російської імперії змушений був вирішувати питання управління Східною Галичиною в контексті майбутнього переділу володінь держав Троїстого союзу між країнами Антанти. Перші вказівки з цього приводу були зроблені 10 серпня 1914 р. командувачем 8-ої армії Південно-Західного фронту генералом О. Брусиловим. Керуючись ними для тимчасового управління захопленою територією, в кожному військовому корпусі призначався енергійний штаб-офіцер, на якого у межах корпусного району покладалися обов'язки земського урядника. Організація керівництва в тилу армії перебувала в компетенції начальника етапно-господарського відділу штабу армії, за наказом якого обов'язки обласних і окружних земських урядників мали виконувати начальники етапних дільниць і етапні коменданти. Вся місцева цивільна адміністрація зобов'язувалася продовжувати свою роботу під наглядом вище вказаних штаб-офіцерів і комендантів (Лемке, 1920, с. 202).

Питання, пов'язані з організацією управління на окупованій території, регулювалися також ст. 11 «Положення про польове управління військ у військовий час», затвердженого Миколою II 16 липня 1914 р. (Флоринський, 1988, с. 154). Зокрема, у ньому передбачалося, що «захоплені в результаті військових дій території ворога або приєднуються до найближчих військових округів, або ж, по мірі необхідності, з них створюється самостійне генерал-губернаторство» (Бахтурина, 2004, с. 130). Обов'язки і права військового генерал-губернаторства «Положенням» прирівнювалися до прав і обов'язків військово-окружних управлінь в межах театру військових дій. У свою чергу, функції останніх були досить широкими. Вони полягали у своєчасній заготівлі для наступаючої російської армії продуктів харчування, загальному керівництві на окупованих територіях цивільним життям, евакуації поранених і хворих, завідуванні усіма військовими закладами та установами, розташованими у даному регіоні тощо. «Положенням» передбачало, що аналогічні функції будуть надані і управлінню військового генерал-губернаторства. Однак, у ньому не обумовлювалося питання про підпорядкованість військових генерал-губернаторств. Лише у ст. 14 «Положення» вказувалося, що вся «місцевість і її цивільна адміністрація на театрі військових дій підпорядковується командуванню відповідних військових округів або військових генерал-губернаторств» (Гассен, 1926, с. 10). Таким чином, даний документ на окупованих російськими арміями територіях підпорядковував цивільну владу військовій і, фактично, виводив ці землі із сфери впливу загальноімперського уряду в особі Ради міністрів Росії та інших міністерств.

Зокрема, у праці «В Царской Ставке. Воспоминания адмирала Бубнова» А. Д. Бубнов з цього приводу писав, що на початку Першої світової війни «два органи верховної влади стояли на чолі Росії: уряд і верховне командування військовими

силами, взаємостосунки між якими були лише частково обумовлені введеним нашвидкоруч у зв'язку з початком війни «Положенням про польове управління військ у військовий час» (Бубнов, 1955, с. 9).

На думку сучасника тих подій А. Яхонтова, та незначна увага, яка відводилася питанню регламентації взаємин між військовим і цивільним урядами у «Положенні», була зумовлена поглядом на майбутню війну як швидкоплинну, а тому неспроможну хоч як-небудь серйозно вплинути на роботу імперської влади. Крім того, за словами керуючого землеустроєм і землеробством у Росії О. В. Кривошеїна, під час роботи над розробкою «Положення», його автор передбачав, що Верховним головнокомандувачем російських військ стане Микола II, який і буде гарантом єдності в роботі Ставки та Ради міністрів Росії (Гассен, 1926, с. 21).

Однак, уже в серпні 1914 р. стало очевидно, що загальні положення, які стосувалися характеру організації на території Східної Галичини цивільної адміністрації вимагали конкретизації. 19 серпня 1914 р. Верховним головнокомандувачем російської армії було затверджено «Тимчасове положення про управління областями Австро-Угорщини, зайнятими по праву війни» (Центральний державний Київ, Ф. 365, Оп. 1, Спр. 4, Арк. 32-34). Згідно з цим документом, для управління захопленою територією передбачалися посади військового генерал-губернатора, губернаторів, містоначальників та начальників повітів. У § 9 «Тимчасового положення» наголошувалося, що основна мета їхньої діяльності полягає в «сприянні всіма наданими в їх розпорядження засобами для задоволення в краї потреб армії і в полегшенні відносин між військами та місцевим населенням» (Центральний державний Київ, Ф. 365, Оп. 1, Спр. 4, Арк. 32).

Як показує вивчення джерел, виданням «Положення» 19 серпня 1914 р. організаційні питання не були вичерпані. Це було пов'язано, по-перше, з тим, що в управлінні Східною Галичиною зіткнулися адміністративні інтереси Ставки верховного головнокомандувача і Ради міністрів Росії, причому кожна зі сторін намагалася зберегти за собою максимум повноважень під час керівництва окупованою територією; по-друге, продовження наступальних операцій російських військ давало надію на оволодіння Західною Галичиною, заселеною в переважній більшості поляками. Таким чином, організація управління територією Галичини повинна була враховувати особливості двох її частин.

29 серпня 1914 р. Верховний головнокомандувач великий князь Миколайович видав наказ про створення Тимчасового військового генерал-губернаторства Галичини, територія якого поділялася на Львівську і Тернопільську губернії. Згодом, після захоплення російськими військами значної частини Буковини, було створено Чернівецьку губернію, а 5 квітня 1915 р. почала функціонувати Перемишльська губернія (Центральний державний Львів, Ф. 645т, Оп. 1, Спр. 3, Арк. 7).

Військове управління генерал-губернаторством було зосереджено в штабі генерал-губернатора і

окремих відділах: інтендантському, по квартирному забезпеченню військ, військово-санітарному, військово-ветеринарному, військово-окружного контролера і комендантських (Центральний державний Київ, Ф. 363, Оп. 1, Спр. 19 а, Арк. 98). Управління цивільним життям краю здійснювали губернатори, градоначальник Львова і начальники повітів під керівництвом канцелярії військового генерал-губернатора Галичини. У її функції входило постачання солдат російської армії продовольством, розквартируванням їх на відпочинок, утримання поліцейського апарату, облік місцевих підприємств, землі, яка перебувала у приватному користуванні, збір податків, проведення санітарних заходів, облік завданих місцевому населенню збитків, видача пропусків на виїзд із Східної Галичини в Росію і т. д. (Центральний державний Київ, Ф. 363, Оп. 1, Спр. 19 а, Арк. 98).

Генерал-губернатором окупованого краю було призначено графа Г. О. Бобринського. 23 вересня 1914 р. під час зустрічі з представниками магістрату м. Львова він вказав, що Східна Галичина і Лемківщина це частина однієї великої Росії, а тому усі його зусилля будуть спрямовані на запровадженні в краї російської мови, закону та устрою (Центральний державний Київ, Ф. 309, Оп. 1, Спр. 1400, Арк. 51).

Першочерговим заходом на шляху реалізації цієї програми стала інтенсивна заміна австрійських чиновників російськими представниками, що відбувалася як на губернському, так і на повітовому рівнях. На нашу думку, російська адміністрація повинна була сприяти вирішенню двох завдань: по-перше, цілеспрямованому проведенню державної політики, яка б відповідала російським інтересам; по-друге, запобігати появі міжнаціональних конфліктів між українцями, поляками та євреями за рахунок посередника в обличчі нової адміністрації. Однак, вирішити ці завдання їй фактично не вдалося.

За зразком вищої адміністрації підбиралися начальники повітів, їх помічники, поліцеймейстери та інші чини. Зокрема, в 1914 р. на посади начальників повітів потрапили люди зовсім не знайомі із Східною Галичиною, переважно колишні жандарми і поліцейські. Більше того, значний відсоток службовців складали звільнені від військової служби через інвалідність солдати. На думку начальника штабу Верховного головнокомандувача М. Янушкевича, їхнє працевлаштування в межах генерал-губернаторства відповідало державним російським інтересам, так як «поставлені на службу в приєднаному до імперії краї, вони внесли б елементи порядку і дисципліни, а також стали б своєрідним «розсадником» культури серед місцевого населення, що так довго піддавалось іноземному впливу» (Центральний державний Львів, Ф. 694, Оп. 1, Спр. 1, Арк. 60-62).

Інтенсивна заміна російськими службовцями місцевої адміністрації на території Східної Галичини майже не зачепила представників галузі судочинства, хоча Ставку та Міністерство закордонних справ Росії турбувало існування в регіоні чинної судової системи. Цьому сприяла відсутність кваліфікованих кадрів, зумовлена суттєвими розбіжностями між австрійським і російським законодавством.

Кампанію за реорганізацію діючих судів на окупованій території розпочав М. Янушкевич. 29 жовтня 1914 р. у службовій записці, адресованій голові Ради міністрів Росії І. Горемікіну, він вказав на основні причини, які вимагають негайного реформування чинної законодавчої системи. По-перше, серед судових чиновників переважають особи єврейської, німецької і угорської національностей, які неприязно налаштовані щодо Росії. По-друге, судове діловодство ведеться мовами, визнаними австрійським законодавством – польською, німецькою та місцевим українським наріччям. По-третє, посилаючись на лист Г. О. Бобринського, він вказував, що кількість австрійських службовців в цій галузі є дуже значна, а оскільки російський уряд зобов'язався виплачувати їм заробітну плату, то державній скарбниці передбачаються значні витрати – щомісячно 47 тис. руб. (Центральний державний Київ, Ф. 361, Оп. 1, Спр. 91, Арк. 13).

Позицію М. Янушкевича в цьому питанні повністю поділяв великий князь Микола Миколайович. 27 січня 1914 р. він звернувся з листом до міністра юстиції С. Щегловітова, в якому вказав на необхідність відрядити до Східної Галичини чиновника прокуратури, в функції якого входив би російський прокурорський нагляд за захопленими територіями.

28 грудня 1914 р. у Міністерстві внутрішніх справ Росії під головуванням І. Золотарьова відбулася міжвідомча нарада, на якій обговорювалися питання, пов'язані з реформуванням судової системи у Східній Галичині. Рішенням наради двоє представників відділу юстиції Шумаєр і Трусевич були відправлені до Львова. Їхнє завдання полягало в зборі інформації, яка мала стати основою для затвердження нової законодавчої системи (Петрович, 1915, с. 28-29).

14 лютого 1915 р. С. Щегловітов розробив проект «Обов'язкової постанови для місцевих судових інстанцій зайнятих російськими військами частин Галичини» і необхідний штат службовців. Кінцевий варіант «Постанови» був затверджений Верховним головнокомандувачем 24 лютого, а циркуляром генерал-губернатора від 21 березня доведений до відома місцевого населення (Центральний державний Київ, Ф. 361, Оп. 1, Спр. 49, Арк. 22).

Згідно з цим документом контроль над виконанням судочинства в Східній Галичині здійснював представник російського прокурорського надзору. Суд відбувався на основі австрійських матеріальних і процесуальних законів, але не від імені австрійської верховної влади, а в «ім'я закону». Російська мова ставала мовою судочинства (Центральний державний Львів, Ф. 694, Оп. 1, Спр. 1, Арк. 35).

На посаду представника російського прокурорського надзору було призначено прокурора Варшавської судової палати О. Гассе. Йому надавалися надзвичайно широкі повноваження, адже він підпорядковувався безпосередньо Верховному головнокомандувачу, мав право звільняти всіх чиновників судових відомств і призначати на їх місця нових, в останньому випадку погоджуючи свої дії з генерал-губернатором і т. д. (Центральний державний Київ, Ф. 361, Оп. 1, Спр. 49, Арк. 23).

Його помічниками стали прокурори Люблінського і Варшавського окружного судів А. Чеховський та О. Євдокимов (Центральний державний Київ, Ф. 361, Оп. 1, Спр. 49, Арк. 2).

Спроба реформування судової системи в Східній Галичині викликала різке незадоволення місцевого польського населення. Оскільки, не зважаючи на те, що суди Східної Галичини відносилися до категорії імперських закладів, все діловодство і судовий процес відбувався на польській мові, цим і забезпечувалося пріоритетне становище поляків у цій галузі державної діяльності. Вони сприйняли циркуляр як ще одне обмеження своїх національних прав та прояв русифікаційної політики, яка суперечила принципам, проголошеним Верховним головнокомандувачем у зверненні до поляків.

У березні 1915 р. до генерал-губернатора Галичини почали надходити листи від голів суду, в яких вказувалося, що судові процеси не можуть вестися російською мовою, оскільки австрійські службовці не володіють нею (Центральний державний Київ, Ф. 361, Оп. 1, Спр. 525, Арк. 17).

Не менш важливою проблемою у роботі судових інстанцій краю стала відсутність кваліфікованих кадрів, так як значна частина суддів виїхала вслід за відступаючою австрійською армією. Станом на березень 1915 р. у 45 повітах Східної Галичини, захоплених російськими військами, функціонувало чотири окружні суди: Львівський, Бережанський, Тернопільський і Чортківський, які охопили всього 19 повітів (Центральний державний Київ, Ф. 363, Оп. 1, Спр. 19 а, Арк. 67-68). У зв'язку з створенням 5 квітня 1915 р. Перемишлянської губернії розпочали роботу ще два окружні суди, діяльність яких поширювалася на 14 повітів (Центральний державний Київ, Ф. 363, Оп. 1, Спр. 19 а, Арк. 67-68).

На окупованих територіях царська адміністрація вдавалася до чистки установ місцевої влади. Особливо пильну увагу було приділено правоохоронним органам. У березні 1915 р. Верховний головнокомандувач наказав генерал-губернатору до 15 квітня 1915 р. усунути осіб єврейського походження від зайнятих ними посад у судових інстанціях Східної Галичини. До речі, в 1910 р. 58% адвокатів складали євреї.

10 травня 1915 р. прокурор Люблінського окружного суду А. Чеховський повідомив львівського губернатора, що з огляду на розпорядження Верховного головнокомандувача ним було зроблено розпорядження про негайне звільнення члена Львівського вищого крайового суду Е. Дрезднера, членів Львівського повітового суду Г. Местера і Тернопільського окружного суду Ю. Стержинського та судді того ж суду М. Лорбера як осіб єврейського походження (Центральний державний Київ, Ф. 361, Оп. 1, Спр. 553, Арк. 22).

4 травня 1915 р. А. Чеховський за власною ініціативою звернувся до М. Янушкевича з «Представленням про роз'яснення, чи поширюється зазначений наказ Верховного головнокомандуючого також і на євреїв, які служать у місцевих судових установах на канцелярських посадах» (Сергійчук, 1998, с. 76). І коли одержав позитивну відповідь, то розпорядився звільнити не тільки вказану категорію

службовців, але й «розсильних кур'єрів, швейцарів, сторожів та ін.» (Центральний державний Київ, Ф. 361, Оп. 1, Спр. 553, Арк. 23 зв.).

Діяльність російських окупаційних органів влади в Тимчасовому військовому генерал-губернаторстві Галичини цілковито підтримували місцеві москвофільські структури. 22 вересня 1914 р. було відновлено роботу «Русского народного совета». В якості дорадчого органу окупаційної адміністрації дана організація активно впливала на вироблення різних аспектів національної політики. Її діячі пропонували російським урядовцям різко непримиримий курс щодо українства і наполягали на русифікації населення краю.

Необхідно зауважити, що співпраця російської адміністрації і москвофільських організацій в Східній Галичині супроводжувалася частими непорозуміннями. Цьому сприяли певні обставини. По-перше, інтенсивна заміна австрійських чиновників російськими представниками викликала незадоволення місцевої інтелігенції русофільської орієнтації, оскільки, підтримуючи можливий перехід краю до складу Російської імперії, вони розраховували отримати в уряді генерал-губернатора важливі адміністративні посади, які, як виявилось, повністю були зайняті росіянами. По-друге, галицькі москвофіли вимагали від уряду Г. О. Бобринського більш рішучих заходів у справі переходу віруючих греко-католицької церкви у лоно російської православної церкви, ліквідації великих польських поміщицьких землеволодінь, власники яких зайняли ворожу позицію щодо Росії та чіткої визначеності у національній політиці. З цього приводу кінці 1914 р. генерал-губернатор писав, що російським адмініструванням у краї незадоволені всі основні національні групи населення, в тому числі як і поляки, які втратили своє привілейоване становище, так і москвофіли, які не набули тієї переваги, на яку розраховували (Савченко, 2002, с. 86).

Висновки. Таким чином, захоплення російськими військами у результаті Галицької операції Східної Галичини поставило на порядок денний російського імперського уряду питання пов'язані з організацією управління підконтрольною територією. Основними нормативно-правовими документами, на підставі яких відбувалося формування російської владної вертикалі в регіоні були «Положення про польове управління військ у військовий час» та «Тимчасове положення про управління областями Австро-Угорщини, зайнятими по праву війни». Згідно з ними російська окупація мала військову і цивільну складові. Військова окупаційна влада була представлена Штабом Тимчасового військового генерал-губернатора Галичини та його управліннями. Основним їхнім завданням було надання допомоги фронту та діючій російській армії. Цивільна адміністрація (Канцелярія генерал-губернатора, місцеві органи влади у губерніях, повітах та великих містах) здійснювала господарське управління краєм та сприяла створенню умов для швидкої інкорпорації Східної Галичини до складу Російської імперії. Однак вказані нормативні документи не вичерпали весь спектр організаційних питань пов'язаних з

управлінням регіоном. Це пояснюється тим, що в управлінні Східною Галичиною зіштовхнулися адміністративні інтереси Ставки верховного головнокомандувача і Ради міністрів Росії, причому кожна зі сторін намагалася зберегти за собою якомога більше повноважень в процесі керівництва окупованою територією.

Процес формування управлінського апарату в створеному 29 серпня 1914 р. Тимчасовому військовому генерал-губернаторстві Галичини супроводжувався інтенсивною заміною австрійських

чиновників російськими представниками на всіх ланках владної вертикалі. Практично єдиною галуззю в якій не відбулися зміни було судочинство, що пояснюється з одного боку відсутністю кваліфікованих кадрів, а з іншого, суттєвими розбіжностями між австрійським і російським законодавством. Однак кадровий потенціал російської адміністрації значно поступався австрійському чиновництву фаховими якостями, був сформований в умовах війни без належної професійної підготовки і дискредитував окупаційну владу.

БІБЛІОГРАФІЧНІ ПОСИЛАННЯ

- Бахтурина А. Окраины российской империи: государственное управление и национальная политика в годы Первой мировой войны (1914 – 1917 гг.). М.: «Российская политическая энциклопедия» (РОССПЭН), 2004. 392 с.
- Бубнов А. Д. В Царской Ставке. Воспоминания адмирала Бубнова. Нью-Йорк, 1955. 405 с.
- Гассен И. В. Тяжелые дни. Секретные заседания Совета министров 16 июля – 2 сентября 1915 г. / Архив русской революции. Т. 18. Берлин, 1926. 324 с.
- Ільницький І. Діяльність цивільних органів влади Галичини у роки першої російської окупації (серпень 1914 р. – червень 1915 р.). Науковий часопис ПНУ імені М. П. Драгоманова. Серія 6. Історичні науки. 2015. Вип. 13. С. 76-81.
- Ільницький І. Тимчасове військове генерал-губернаторство Галичини: кадровий аспект. Проблеми історії України XIX – початку XX ст. Зб. наук. пр. 2013. Вип. 22. С. 229-242.
- Кучера І. В. Наслідки політики російського окупаційного режиму для східногалицьких земель (1914–1917 рр.). Україна соборна: зб. наук. статей. Вип. 2. Київ: Інститут історії України НАН України, 2005. С. 253-260.
- Кучера І. Політика російської окупаційної адміністрації в Східній Галичині у 1914 – 1917 рр. Вісник Прикарпатського університету. Історія. 2013. Вип. 23-24. С. 194-200.
- Кучера, І., Гайналь, Т., & Даниляк, Р. Соціально-економічне становище мешканців Східної Галичини під час російської окупації у роки Першої світової війни (1914-1917 рр.). Науково-теоретичний альманах Грані. 2021. Т. 24. №12. С. 5-14. <https://doi.org/10.15421/1721112>
- Лемке М. 250 дней в Царской Ставке (25 сентября 1915 – 2 июля 1916). Петербург: Государственное изд-во, 1920. С. 859.
- Лозинська І. Діяльність російської окупаційної влади у Галичині у 1916-1917 рр. Проблеми гуманітарних наук: зб. наук. пр. Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Дрогобич: Редакційно-видавничий відділ ДДПУ імені Івана Франка, 2016. Вип. 38. С. 77-88.
- Лозинська І. Організація російського цивільного управління у Галичині (серпень – вересень 1914 року). Східноєвропейський історичний вісник. Дрогобич: Посвіт, 2017. Вип. 2. С. 21-31.
- Мазур О. Я. Східна Галичина у роки Першої світової війни (1914 – 1918): автореф. дис. ... канд. іст. наук: 20.02.22. Львів, 1997.
- Мазур О., Патер І. Галицька «Руїна»: соціально-економічне становище Східної Галичини (1914-1915 рр.). Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Держава та армія. Львів, 2007. № 584. С. 44-52.
- Нариси з історії дипломатії України / Галенко О. І., Камінський Є. Є., Кірсенко М. В. та ін. Під ред. В. А. Смоляка. К.: видавничий дім «Альтернативи», 2001. 736 с.
- Орлик С. Економічне становище та податна здатність селян Галичини і Буковини в період російської окупації часу Першої світової війни. Український селянин. 2017. Вип. 18. С. 93-100.
- Орлик С. Криза внутрішнього торгівлі на окупованих Росією територіях Галичини і Буковини в період Першої світової війни та вплив її на продовольчий ринок. Україна. Європа. Світ. Сер.: Історія, міжнародні відносини: міжнар. зб. наук. пр. Тернопіль. 2018. Вип. 21. С. 137-146.
- Орлик С. Організація фінансового управління російською окупаційною владою на теренах Галичини і Буковини в період Першої світової війни. Карпатський край. 2017. №1(9). С. 5-21.
- Петрович І. Галичина під час російської окупації: серпень 1914 – червень 1915. Накладом в-цтва «Політична бібліотека», 1915. 116 с.
- Савченко В. Н. Восточная Галиция в 1914-1915 годах. Отечественная история. 2002. №5. С. 76-89.
- Сергійчук В. Погроми в Україні: 1914-1920. Від штучних стереотипів до гіркої правди, прихованої в радянських архівах. К: в-цтво ім. О. Теліги, 1998. 544 с.
- Томашівський С. Галичина. Політично-історичний нарис з приводу світової війни. Б. М. 1915. 29 с.
- Флоринский М. Ф. Кризис государственного управления в России в годы первой мировой войны (Совет министров в 1914-1917 гг.). Л.: изд-во Ленинского университета, 1988. 207 с.
- Центральний державний історичний архів України, м. Київ. Ф. 361. Оп. 1. Спр. 49. Арк. 1-42.
- Центральний державний історичний архів України, м. Київ. Ф. 361. Оп. 1. Спр. 91. Арк. 1-82.
- Центральний державний історичний архів України, м. Київ. Ф. 361. Оп. 1. Спр. 525. Арк. 1-202.
- Центральний державний історичний архів України, м. Київ. Ф. 361. Оп. 1. Спр. 553. Арк. 1-24.
- Центральний державний історичний архів України, м. Київ. Ф. 363. Оп. 1. Спр. 19 а. Арк. 1-175.
- Центральний державний історичний архів України, м. Київ. Ф. 365. Оп. 1. Спр. 4. Арк. 1-40.
- Центральний державний історичний архів України, м. Львів. Ф. 309. Оп. 1. Спр. 1400. Арк. 1-92.
- Центральний державний історичний архів України, м. Львів. Ф. 309. Оп. 2. Спр. 185. Арк. 1-2.
- Центральний державний історичний архів України, м. Львів. Ф. 645т. Оп. 1. Спр. 3. Арк. 1-36.
- Центральний державний історичний архів України, м. Львів. Ф. 694. Оп. 1. Спр. 1. Арк. 1-104.

REFERENCES

- Bakhturina, A. (2004). *Okrainy rossiyskoy imperii: gosudarstvennoye upravleniye i natsional'naya politika v gody Pervoy mirovoy voyny (1914 – 1917 gg.)* [The Outskirts of the Russian Empire: Public Administration and National Policy during the First World War (1914 - 1917)]. Moscow: ROSSPEN.
- Bubnov, A. (1955). *V Tsarskoy Stavke. Vospominaniya admirala Bubnova* [In the Tsar's Stavka. Memoirs of Admiral Bubnov]. New York.
- Central State Historical Archive of Ukraine, Kyiv. F. 361. Op. 1. Ref. 49. Arc. 1-42.
- Central State Historical Archive of Ukraine, Kyiv. F. 361. Op. 1. Ref. 91. Arc. 1-82.
- Central State Historical Archive of Ukraine, Kyiv. F. 361. Op. 1. Ref. 525. Arc. 1-202.
- Central State Historical Archive of Ukraine, Kyiv. F. 361. Op. 1. Ref. 553. Arc. 1-24.
- Central State Historical Archive of Ukraine, Kyiv. F. 363. Op. 1. Ref. 19 a. Arc. 1-175.
- Central State Historical Archive of Ukraine, Kyiv. F. 365. Op. 1. Ref. 4. Arc. 1-40.
- Central State Historical Archive of Ukraine, Lviv. F. 309. Op. 1. Ref. 1400. Arc. 1-92.
- Central State Historical Archive of Ukraine, Lviv. F. 309. Op. 2. Ref. 185. Arc. 1-2.
- Central State Historical Archive of Ukraine, Lviv. F. 645t. Op. 1. Ref. 3. Arc. 1-36.
- Central State Historical Archive of Ukraine, Lviv. F. 694. Op. 1. Ref. 1. Arc. 1-104.
- Florinsky, M. (1988). *Krizis gosudarstvennogo upravleniya v Rossii v gody pervoy mirovoy voyny (Sovet ministrov v 1914-1917 gg.)* [Crisis of Public Administration in Russia during the First World War (Council of Ministers in 1914-1917)]. L.: izd-vo Leninskogo universiteta.
- Gassen, I. (1926). Tyazhelye dni. Sekretnyye zasedaniya Soveta ministrov 16 iyulya – 2 sentyabrya 1915 g. [Hard Days. Secret Meetings of the Council of Ministers July 16 - September 2, 1915]. *Arkhiv russkoy revolyutsii*, T.18. Berlin.
- Il'nyts'kyy, I. (2013). Tymchasove viys'kove heneral-hubernatorstvo Halychyny: kadrovyy aspekt [Temporary Military Governor-general of Galicia: Personnel aspect. Problems of the History of Ukraine in the XIX - early XX Centuries]. *Problemy istoriyi Ukrayiny KHIKH - pochatku KHIKH st. Zb. nauk. pr.*, 229-242.
- Il'nyts'kyy, I. (2015). Diyal'nist' tsyvil'nykh orhaniv vlady Halychyny u roky pershoyi rosiys'koyi okupatsiyi (serpen' 1914 r. – cherven' 1915 r.). [Activities of the Civil Authorities of Galicia during the first Russian Occupation (August 1914 - June 1915)]. *Naukovyy chasopys PNU imeni M. P. Drahomanova. Seriya 6. Istorychni nauky*, 13, 76-81.
- Kuchera, I. (2013). Polityka rosiys'koyi okupatsiynoi administratsiyi v Skhidniy Halychyni u 1914 – 1917 rr. [The policy of the Russian Occupation Administration in Eastern Galicia in 1914 – 1917]. *Visnyk Prykarpats'koho universytetu. Istoriya*, 23-24, 194-200.
- Kuchera, I. V. (2005). Naslidky polityky rosiys'koho okupatsiyoho rezhymu dlya skhidnohalys'kykh zemel' (1914–1917 rr.) [Consequences of the Policy of the Russian Occupation Regime for the Eastern Galician Lands (1914–1917)]. Kyiv: Instytut istoriyi Ukrayiny NAN Ukrayiny. *Ukrayina soborna: zb. nauk. Statey*, 2, 253-260.
- Kuchera, I., Gainal, T. & Danyliak, R. (2021). Sotsial'no-ekonomichne stanovyshe meshkantsiv Skhidnoyi Halychyny pid chas rosiys'koyi okupatsiyi u roky Pershoyi svitovoyi viyny (1914-1917 rr.) [Socio-economic Situation of the Inhabitants of Eastern Galicia during the Russian Occupation during the First World War (1914-1917)]. *Grani*, 24(12), 5-14. <https://doi.org/10.15421/1721112>.
- Lemke, M. (1920). *250 dney v Tsarskoy Stavke (25 sentyabrya 1915 – 2 iyulya 1916)* [250 days in the Tsar's Stavka (September 25, 1915–July 2, 1916)]. Petersburg: Gosudarstvennoe izd-vo.
- Lozynska, I. (2016). Diyal'nist' rosiys'koyi okupatsiynoi vlady u Halychyni u 1916-1917 rr. [The Activity of the Russian Occupation Authorities in Galicia in 1916–1917]. *Problemy humanitarnykh nauk: zb. nauk. pr. Drohobys'koho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Ivana Franka*, 38, 77-88.
- Lozynska, I. (2017). Orhanizatsiya rosiys'koho tsyvil'nogo upravlinnya u Halychyni (serpen' – veresen' 1914 roku) [Organization of the Russian Civil Administration in Galicia (August–September 1914)]. *Skhidnoyevropeys'kyy istorychnyy visnyk*, 2, 21-31.
- Mazur, O. Ya. (1997). *Skhidna Halychyna u roky Pershoyi svitovoyi viyny (1914 – 1918)* [Eastern Galicia during the First World War (1914–1918)]. Avtoreferat dysertatsiyi kand. ist. nauk. Lviv.
- Mazur, O., & Pater, I. (2007). Halys'ka «Ruyina»: sotsial'no-ekonomichne stanovyshe Skhidnoyi Halychyny (1914-1915 rr.) [Galician "Ruins": the socio-economic situation of Eastern Galicia (1914-1915)]. *Visnyk Natsional'noho universytetu «L'vivs'ka politekhnika». Derzhava ta armiya*, 584, 44-52.
- Orlyk, S. (2017). Ekonomichne stanovyshe ta podatna zdatsnist' selyan Halychyny i Bukovyny v period rosiys'koyi okupatsiyi chasu Pershoyi svitovoyi viyny [Economic Situation and Taxability of the Peasants of Galicia and Bukovina during the Russian Occupation during the First World War]. *Ukrayins'kyy selyanyn*, 18, 93-100.
- Orlyk, S. (2017). Orhanizatsiya finansovoho upravlinnya rosiys'koyi okupatsiyoi vladoyu na terenakh Halychyny i Bukovyny v period Pershoyi svitovoyi viyny [Organization of Financial Management of the Russian Occupation Authorities in Galicia and Bukovina during the First World War]. *Karpats'kyy kray*, 1 (9), 5-21.
- Orlyk, S. (2018). Kryza vnutrishn'oyi torhivli na okupovanykh Rosiyeyu terytoriyakh Halychyny i Bukovyny v period Pershoyi svitovoyi viyny ta vplyv yiyi na prodovol'chyy rynek [The Crisis of Domestic Trade in the Russian-occupied Territories of Galicia and Bukovina during the First World War and its Impact on the Food Market]. *Ukraine. Yevropa. Svit. Ser.: Istoriya, mizhnarodni vidnosyny: mizhnar. zb. nauk. pr.*, 21, 137-146.
- Petrovich, I. (1915). *Halychyna pid chas rosiys'koyi okupatsiyi: serpen' 1914 – cherven' 1915* [Halychyna during the Russian Occupation: August 1914 - June 1915]. Nakladom v-tstva "Politychna biblioteka".
- Savchenko, V. (2002). Vostochnaya Galitsiya v 1914-1915 godakh. [Eastern Galicia in 1914-1915]. *Otechestvennaya istoriya*, 5, 76-89.
- Sergiychuk, V. (1998). *Pohromy v Ukrayini: 1914-1920. Vid shchuchnykh stereotypiv do hirkoyi pravdy, prykhovanoi v radyans'kykh arkhivakh* [Pogroms in Ukraine: 1914-1920. From Artificial Stereotypes to the Bitter Truth Hidden in Soviet Archives]. K.: v-tstvo im. O. Telihy.
- Smolya, V. (Ed.). (2001). *Narysy z istoriyi dyplomatiyi Ukrayiny* [Essays on the History of Ukrainian Diplomacy]. K.: vydavnychyy dim "Al'ternatyvy".
- Tomashivsky, S. (1915). Halychyna. Politychno-istorychnyy narys z pryvodu svitovoyi viyny. [Galicia. Political and Historical Essay on the World War]. B. M.